

**HELA
SVERIGE.**

*Hela Sverige
ska leva!*

U-Svängen

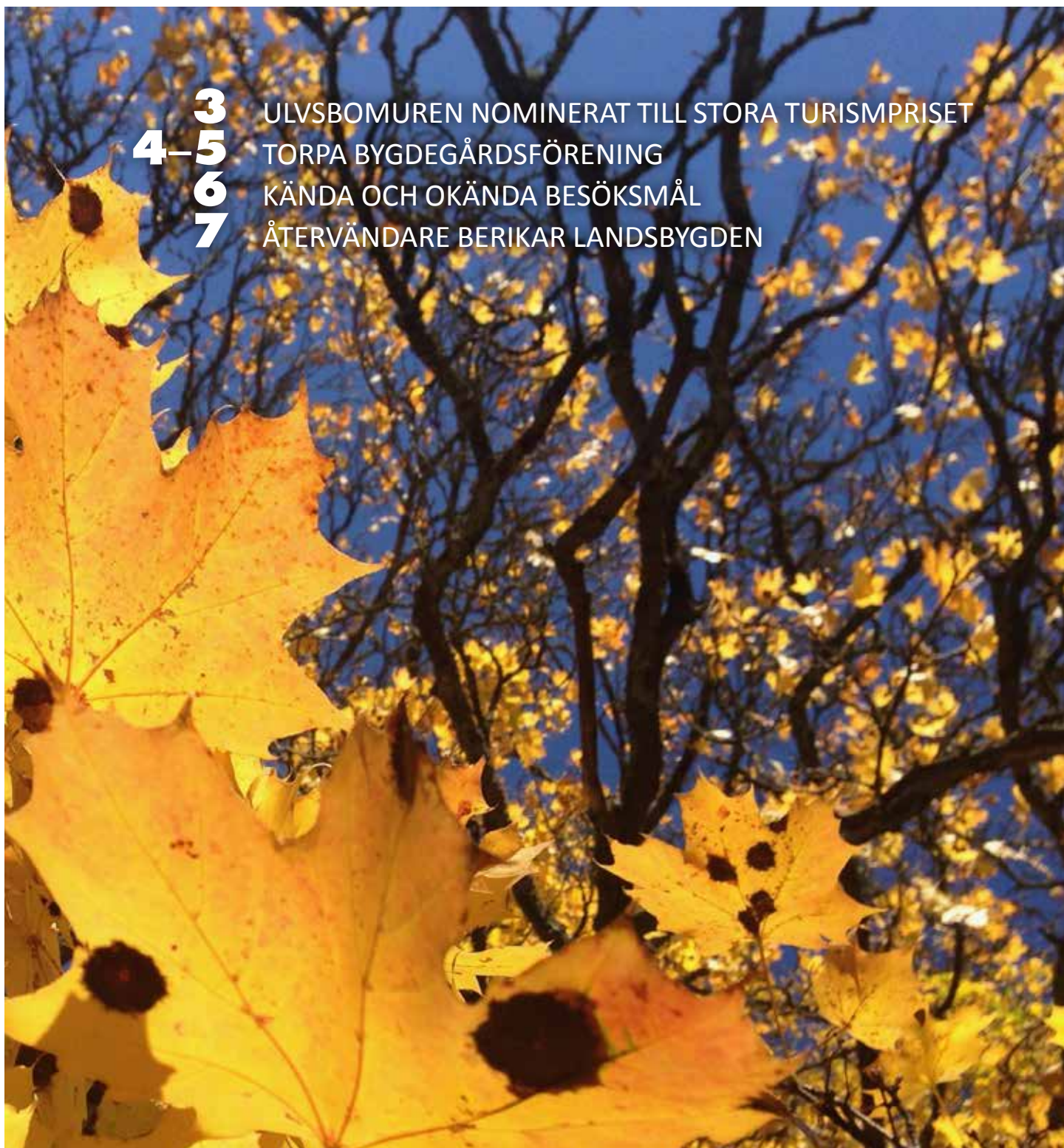
Informationsblad från Länsbygderådet i Västmanland Nr 3/2018 • Okt

**LÄNSBYGDERÅDET
I VÄSTMANLANDS LÄN**

Upplaga 250 ex

**3
4-5
6
7**

ULVSBOMUREN NOMINERAT TILL STORA TURISMPRISET
TORPA BYGDEGÅRDSFÖRENING
KÄNDA OCH OKÄNDA BESÖKSMÅL
ÅTERVÄNDARE BERIKAR LANDSBYGDEN

Redaktörens ruta

Nu har du nummer tre av U-Svängen i din hand. Lite försenad på grund av svårigheter att få in bildmaterial till artiklarna och på grund av den sorg som drabbade mig då min fru nyligen gick bort. Allt har sin tid och jag är övertygad om att U-Svängen är lika aktuell för er landsbygdsentusiaster även om den kommer någon vecka försenad.

Nu har hösten har gjort sitt intåg och äpplena är tillvaratagna så att både jag och koltrastarna har fått vad vi behöver.

Valet är över men än i skrivande stund vet ingen hur landet kommer att styras. Vi på landsbygden väntar bara på att detta skall bli klart och vi kan börja få del av den överbudspolitik man lovade landsbygden före valet.

Ute i byarna vilar man inte på hanen. Här är det full fart på höstens verksamhet och här finns det inte plats för politiskt tjafs och rävspel. Här gäller det att samarbeta och få saker genomförda. Jag slutar aldrig att imponeras av hur mycket ideellt arbete som utförs och vilken enorm betydelse det har för trivselen och levnadsvillkoren på landsbygden.

Detta hedervärda arbete, som oftast utförs i det tysta och tas för givet av både myndigheter och invånare, är värt att belysas och berättas. Hjältarna som utför detta arbete vill vi gärna lyfta fram. Hör av dig om har någon eller några eldsjälar som du tycker är viktiga för din hembygd. Jag kommer gärna på besök och skriver om dem i kommande nummer av U-Svängen.

Inge Larsson
070-665 45 43
E-post:
virsboinge@telia.com

HELA SVERIGE SKA LEVA/VÄSTMANLAND

är en ideell förening. Rådet ska vara länken mellan centrala, regionala, kommunala och lokala aktörer. På så vis kan den lokala utvecklingen främjas.

Vill du eller dina kontakter läsa U-Svängen på nätet, gå till www.helasverige.se och klicka på "Välj länsbyggeråd" för att se Västmanland.

ORDFÖRANDE HAR ORDET:

Hösten är här och temperaturen kryper neråt, men vilka underbart klara och härliga dagar vi får njuta av. Skafferierna börjar bli välfyllda av allehanda bär, frukter, grönsaker och allt vad vi kan göra av dom. Vilken rikedom.

Nu har också höstterminens verksamheter satt igång på allvar bland våra medlemsföreningar. Möten avlöser varandra, och planeringar inför bland mycket annat årets höst- och julmarknader är sedan länge i full gång.

Länsbyggerådet har förutom styrelsemöten besökt Karmansbo Smedja, Torpa Bydegårdsförening i Kungsör och nu står Badelunda Hembygdsförening, Västerås, på tur. Vilket engagemang ni har ni som arbetar i era föreningar. Och för det mesta sker allt på idéell basis.

Planeringen inför Länsbyggerådets marskon-

ferens där vi bjuder in alla våra medlemsföreningar till en dag fylld av information, och kunskaps- samt erfarenhetsutbyte pågår för fullt. I samband med den konferensen så delar vi i Länsbyggerådet Västmanland ut pris till "Årets Lokala Utvecklingsgrupp". Priset består av en check på 10 000 kr. Jag uppmanar verkligen alla att söka eller nominera, även ni som sökt tidigare år men inte haft turen att vinna kan skicka in igen.

Mer information kommer i vinternumret av U-Svängen samt på vår hemsida och facebookside.

Hör av er till oss i Länsbyggerådet om ni har funderingar kring frågor rörande Landsbygdsutveckling!

Ha en underbar höst!

Helen Fablin, Ordförande

KALENDARIUM

FAGERSTA

24 november kl 11–16

Julmarknad vid Åvestbogården

HALLSTAHAMMAR

8 dec kl 11–18 och 9 dec kl 11–17

Julmarknad vid Skanzenområdet

Här kan alla våra föreningar annonsera sina aktiviteter.

Sänd uppgifter till:
virsboinge@telia.com

Hellen Wistrand driver Ulvsbomuren Vildmark & Lantliv.

Ulvsbomuren

NOMINERAT TILL STORA TURISMPRISET

I nummer 1 år 2016 skrev vi i U-Svängen om Hellen Wistrands fantastiska företag Ulvsbomuren Vildmark & Lantliv som ligger djupt inne i Ramnässkogen.

Här har Hellen skapat ett känt vildmarkscentrum. På våren kommer naturfotografer för att fotografera tjäder- och orrspel. På sommaren är Ulvsbomuren fullbokad med holländare och tyskar och på hösten är det bär- och svampplockare som fyller Ulvsbomurens bäddar. Maten som serveras kommer från de egna lammen och från skogens vilt, grönsaker och kryddor från egna odlingar och bär och svamp från skogarna runt gården.

För detta framgångsrika arbete har nu Hellen och hennes företag nominerats av Västmanland Turism till det Stora Turismpriset. Segraren koras den 6 dec. vid en stor konferens i Stockholm. Konferensen ordnas av Sveriges kommuner och landsting i samarbete med Tillväxtverket och Regionala nätverket för turism. Vi i U-Svängen och Länsbyggerådet håller alla tummar vi har för Ulvsbomurens framgångar i denna tävling.

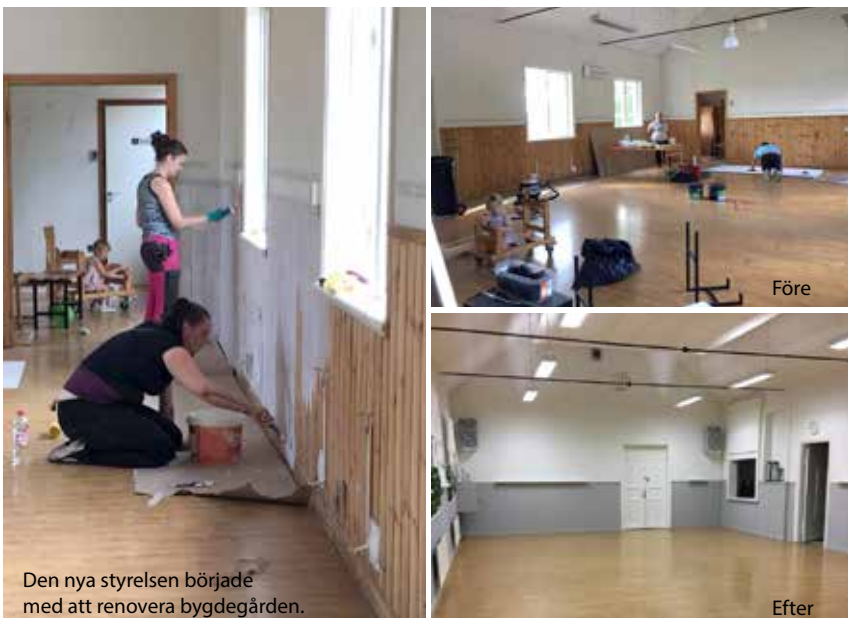
Inge Larsson

TORPA BYGDEGÅRDSFÖRENING

Torpa är ett litet samhälle i Västmanlands län men i landskapet Södermanland. Med andra ord i vårt Länsbygderåds allra sydligaste utposter. Det charmiga lilla samhället ligger i jordbruksbygd och har ca 270 innevånare. Mest känd i samhället är sockenkyrkan från början på 1100-talet. En av mellansveriges äldsta kyrkor. Över en igenmurad kyrkdörr finns runor som förtäljer: "Ödulf gjorde kyrkan."

Den nya styrelsen började med att renovera bygdegården.

I slutet av augusti besökte styrelsen i Länsbygderådet representanter för styrelsen i Torpa Bygdegårdsförening. Vi träffades i Bygdegården som såg ut som en vanlig bygdegård på utsidan men som var fräscht smakfullt reparerad på insidan. Gården var tidigare en godtemplarlokal där templarorden Stå Fast höll till. Kommunen tog sedan över fastigheten och sålde den i slutet av 80-talet till bygdegårdsföreningen för en krona.

Vi i styrelsen blev nog lite överraskade när det var tre unga kvinnor och föreningens yngste medlem, det fyra månader charmtrollet Frank, som tog emot oss. Vi fick veta att bygdegårdens styrelse nu bestod av sju kvinnor. Ordföranden Malin Westholm-Eriksson berättade att det var nära att föreningen lades ner när de äldre eld-

Ett axplock av bilder från föreningens verksamhet.

sjalarna började falna. Man hade dragit in kommunalt vatten och avlopp för 75 000 kronor och man bad kommunen om ett bidrag för detta. Men de fick kalla handen av oförstående tjänstemän och politiker. Då gav den sista eldsjäl, föreningens allt i allo, Åke Björklund upp. Han tyckte att det var för tungrott för att orka vidare. Turligt nog blev ett gäng unga kvinnor fram, pratade sig samman, och beslöt att ta över styret av föreningen.

Vi började med att rusta upp invändigt berättade Malin. Det blev mera arbete än vad vi tänkt från början. Våra familjer hjälpte till men männen knorrade lite. Inte en helg till i Bygdegården, sade de. Trots det så fixade vi det. Till stor hjälp var de två färg-

företag som sponsrade oss med färg och goda råd. Utan deras hjälp hade det nog blivit tufft ekonomiskt att klara upprustningen.

– Hinner ni med någon verksamhet efter allt detta slit, frågar jag. Självklart, säger Malin. Verksamheten är ett livsvillkor för föreningen. De pengar vi får in på verksamheten går till att betala av VVS-lånet. Vi har till exempel barndisco, pubkvällar, barnteater, loppis, valborgsmässofirande, konstsfari, dansbandskvällar, buggkurser, ärtsoppa med punsch. Förra året hade vi de kända Elvisbandet Cadillac Band här hos oss. Det var häftigt med knökfullt i stora salen.

Hur ser er framtid ut?

– Vi kommer att satsa mycket på barn- och ungdomsverksamhet utan att för den skull glömma bort olika aktiviteter för vuxna, säger Malin. Vi har inget val. Vi måste jobba på och få in pengar för att klara av driftskostnaderna för bygdegården och avbetalningarna på vårt lån. Vi får elvatusen kronor i driftsbidrag av kommunen. Resten måste vi arbeta ihop med hyror och evenemangsinträder.

Nu har taket börjat läcka, säger hon och pekar på en fuktfläck i samlingshallens tak. Vi vet att det behöver åtgärdas så det får bli vårt nästa stora projekt. Vi har också planer på att bygga en stor altan som vi kan använda som uteservering. För detta har vi fått löfte om sponsring av materialet från en trävarufirma i trakten.

Vi i styrelsen är fulla av framtidstro och energi så det här kommer vi att klara och vi har stora förhoppningar på att kommunen kan höja vårt bidrag avsevärt när de ser hur stor och omfattande vår verksamhet är, avslutar Malin.

Vi i U-Svängen är mycket imponerade över den energi som kan bildas i en omstart när ett nytt och utvecklingsuget gäng får fritt spelrum. Man hör ofta uttrycket "Kvinnor kan". I Torpa Bygdegårdsförenings styrelse stämmer det till punkt och pricka. Vi kan bara önska er lycka till med alla era planer och evenemang. Vi ser det som självklart att kommunen kommer att ställa upp och avsevärt höja bidraget för det stora ideella arbete ni utför. Något annat vore skamligt.

Inge Larsson

Kända och okända besöksmål

Under 1900-talet har det västmanländska näringslivet till stor del handlat om industrin och bruken i Bergslagen. Nu har tiderna förändrats. Urbaniseringen håller på att bli normen och landsbygden och bruksambäl-lena avfolkas. En ny tid är på väg. Nya tider brukar också betyda nya utmaningar och nya möjligheter.

Nu är det turism och besöksnäring som står i centrum. Dessa näringar växer så det knakar och kommer inom några år troligen vara en av våra allra viktigaste inkomstkällor. Det här är en stor möjlighet för landsbygden att återigen flytta fram sina positioner. Många upplevelse- evenemang och sevärigheter finns ute hos oss som bor utanför städer och centralorter. Det gäller bara att hänga på nu innan tåget har gått.

DET KÄNDA KARMANSBO

Vi i U-Svängen kommer under några nummer rapportera från ett känt och ett okänt besöksmål. Den här gången har vi valt att

presentera smidesdagen vid Karmansbo smedja. Här smiddes stångjärn enligt Lancashiremetoden ända fram till 1958. Smedjan är för många år sedan restaurerad och kan i dag köras på samma sätt som den kördes i början på 1600-talet. Härdar, luftbälgar, vattenhjul och mumlingshammare finns allt bevarat och driftdugligt. Smidesdagen i Karmansbo är rikskänd och den drar årligen stora besökskaror då den går av stapeln första helgen i juli. I år hade man över 600 besökare. Allt arbete vid smedjan och aktiviteterna där sköts ideellt av hembygdsföreningen Karmansbo Bruksmiljö.

DET OKÄNDA GRAVRÖSET

Det i det närmaste helt okända besöksmålet vi presenterar den här gången är gravröset vid Värpeby i Hallstahammars kommun. Gravröset där är över 3000 år gammalt och det är Västmanlands största, nio meter högt och trettiofem meter i diameter. Här ligger troligen en av dätidens stormän begravd.

Infarten till Värpeby ligger i mitt emot infarten till Prästgårdens Trädgård i Sörstafors. Jag hamnade vid röset tack vare mitt historieintresserade barnbarn Victor. Vi hittade platsen med hjälp av GPS. Platsen var inte det minsta inbjudande med knähögt gräs och sly och helt utan stigar eller anvisningar.

Vi letade oss fram och hittade röset uppe på toppen av en bergknalle. Det var imponerande stort och sevärt. Här fick fantasin fritt spelrum. Hur kunde man ha fått upp alla dessa stenbumlingar på bergstoppen och vilken viktig man var det som fått en sådan påkostad grav? Ingen vet, så här finns fritt spelrum för fantasin.

När jag långt senare åkte en liten smal byväg mellan Kolbäck och Berg hittade jag gravröset från en annan sida och där fanns även en vägskylt som visade vägen till röset. Men hur många åker den lilla vägen?

Denna plats skulle med små medel kunna göras till ett både intressant och spännande besöksmål för alla åldrar. Ett byalag, en intresseförening eller en hembygdsförening skulle säkert med fantasi och den finurlighet som kännetecknar byarörelsen kunna göra gravröset i Värpeby till ett aktningsvärt och attraktivt besöksmål. Kanske en Värpebydag med aktiviteter och guidningar eller något annat spännande.

Inge Larsson

ÖDEHUS - från ruckel till pärla

Av Robert Danielsson
Nielsen och Norén förlag

En spännande bok som handlar om åtta familjer som alla valt att rädda ödehus de hittat på landsbygden. Det är fascinerande att följa

deras arbete. Man kan inte fatta hur någon vågar ge sig på sådana projekt. Ett av rucklen som fick ny ägare ligger i Bellevue vid Övedskloster i Skåne. Taket var helt inrasat och huset såg ut att vara utom all räddning. Efter flera års arbete står nu huset modernt rustat och är en prydnad i bygden. Men boken är mer än en faktabok för den som vill ta sig an ett ödehus. Den är även en bok som tydligt och klart tar landsbygdens parti i den pågående urbaniseringen. Här är några citat ur boken. "Det är inte bidrag som får landsbygden att leva eller utvecklas, det är människor och deras engagemang". "Sjukhus flyttas till storstäder och skolor till

centralorter, affärer och bensinmackar läggs ned. Även äldreboende och pensionärshem flyttas till centralorter. Kort sagt välfärden monteras ned på många platser".

Boken är mycket läsvärd både för ödehusräddare och landsbygdsutvecklare. Jag sträckläste den och sedan läste jag om den en gång till. Mycket intressant bok. Läs den!

Inge Larsson

Skrift om landsbygdspolitik

på landsbygdsfrågorna och hur man vill att landsbygden skall kunna utvecklas.

Det känns lite svårt att förstå för vem skrif-

ten är framtagen. Det mesta som delges i skriften är kända fakta för alla oss som aktivt arbetar för en levande landsbygd. Det känns mera som skriften är framtagen för politiker och beslutsfattare. Varje uppslag behandlar ett för landsbygden aktuellt och viktigt ämne såsom t ex bo och resa, mer kultur, ge inflytande, skapa hållbarhet. Dessa uppslag avslutas med uppmaningar som skall ge möjlighet till att nå de önskade resultaten och dessa förutsättningar beslutas ju högt över huvudena på oss som arbetar ideellt med konkreta frågor på våra hemorter.

Kanske man kan se skriften som en uppmaning och påminnelse i det lokala arbetet. Vi får ju inte tystna och vi är också viktiga pådrivare för att öppna ögonen på politikerna för den lokala utvecklingen även på småorterna. Dela gärna ut skriften då ni träffar beslutsfattare i era kommuner.

Skriften finns att rekquirera från Hela Sverige ska leva tel. 010-489 13 50 eller på e-post: info@helasverige.se

Inge Larsson

Återvändare berikar landsbygden

Flytten från landsbygden är ett mycket aktuellt ämne som ofta diskuteras och anges som landsbygdens största problem. Men är det hela sanningen? När vi i U-Svängen började titta på denna fråga så fann vi att det var bostadsbrist även på landsbygden. Troligen är detta ett resultat av den till synes helt galna rivningspolitiken som bedrevs runt om i kommunerna för några tiotals år sedan. Det finns kommuner som då hävdade att man måste rättviseriva på mindre orter eftersom man rivit bostäder i centralorten. Denna rivningshysteri innebär i dag att många mindre landsbygdsorter inte kan växa på grund av bostadsbrist.

Men det finns undantag I Virsbo träffade vi Henrik Röckkönen. Han kom till Virsbo tillsammans med sina föräldrar 1988. Då var han tio år. Han gick i skolan i Virsbo och studerade sedan vidare till kock i Västerås. Därefter bar det av till London där han under några år arbetade på två olika fyrstjärniga restauranger. Stressen där var fruktansvärd, berättar Henrik. Detta tillsammans

med att min mor blev svårt sjuk gjorde att jag återvände till Sverige och började studera sociologi på Mälardalens högskola i Västerås, berättar han. När Henriks studier var avklarade hade modern avlidit och han tog arbete inom missbruksvården i Malmö.

För ett par år sedan började Henrik längta hem. Han hade fått nog av stress och stadslivets puls och insåg att talesättet "Tid är pengar" bara är ett talesätt utan djupare mening. Jag insåg då att jag ville få ut något mer och annorlunda av mitt liv säger Henrik och fortsätter: Nu kunde ingenting stoppa mig. Jag sålde lägenheten i Malmö och flyttade hem till Virsbo.

Här känner jag mig hemma. Den gamla bruksarbetarbostaden jag äger har en egen själ. Att bo så här är att vara privilegierad. Vill man gå till skogen och plocka bär eller svamp är det bara att dra på sig stövlarna. Skogen ligger bara hundra meter bort. Och sjön som ligger femtio meter från huset är perfekt för ett morgondopp eller för att

hämta en gädda till kvällens middag från. Potatisen och grönsakerna har jag i min lilla trädgårdstappa säger Henrik.

Tror du inte att du kommer att tröttna på det här livet efter några år, frågar vi. Nej aldrig, säger han. Virsbo är så vackert och här finns allt jag behöver. lugn och ro, bra bostad, goda vänner, naturen inpå knutarna och en bra ICA-butik. Skulle något annat dyka upp i framtiden får jag väl ta det där och då. Nu tänker jag bara njuta av livet och den goda känslan av välbefinnande.

Hur ser du då på Virsbos framtid? Henrik svarar att han tror att den negativa befolkningsutvecklingen är på väg att brytas. Ett ganska litet hus nere vid sjön såldes nyligen för 4,2 miljoner och det pekar väl på att folk vill flytta hit, tycker han. Han pekar också på att det finns en konsthall, ett sommarkafé och en fantastisk ridskola som lockar folk till orten och han säger sig också veta att flera stora saker är på gång.

Alla måste hjälpas åt. Kommunen borde agera för att rädda den gamla panncentralen med tillhörande byggnader från förfall. Där skulle många spännande verksamheter kunna inrymmas tycker Henrik.

På lite sikt vill jag vara med och bidra till utveckling och trivseln i Virsbo. Jag har några idéer som behöver mogna innan jag provar dem på riktigt, säger han.

Vi i U-Svängen är glada att vi fick träffa Henrik. Blir vi flera med Henriks inställning i västmanländska byar och brukssamhällen så ökar möjligheterna till trivsel och utveckling även utanför centralorterna.

Inge Larsson

NATURRUTAN

KOLTRAST

Den här gången får det bli den av alla kända koltrastens tur att ta plats i naturrutan.

Alla tycker sig väl känna igen denna svarta trast med klargul näbb och ögonring. Men riktigt så enkelt är det inte. Nu i höst har jag fått många frågor om vilken fågel som folk har hemma i trädgården. Den är brun och lite streckad på kroppen och i kroppen likt en trast. Det är också koltrastar men de är årets ungfåglar som först till våren får den svarta

fjäderdräkten och den gula näbben. Om det inte är honor förstås. Då mörknar dräkten lite till gråbrun och någon gul näbb får de inte heller då. Honorna skall ju ligga på äggen i boet och då är den mera oansenligare dräkten ett bra camoflage.

På senvintern och våren är koltrastens melodiskt mjuka och flöjtande sång välkänd av många både i städer och på landsbygden. I städerna sitter sångaren ofta högt på en TV mast och på landet ser man den oftast i en trädtopp.

På senare år har koltrasten börjat övervintra i Sverige. Senaste vintern hade jag hela fem koltrastar vid min fågelmatning i trädgården.

Koltrast

**HELA
SVERIGE.**

*Hela Sverige
ska leva!*

LÄNSBYGDERÅDET I VÄSTMANLANDS LÄN

HÖR AV DIG!

Utnyttja möjligheten att berätta om din förening! Vad jobbar ni med? Hur kom ni igång? Planer?

"Ingen kan skriva" säger ni — bara ring eller maila till Inge Larsson, så får ni hjälp med att berätta!

Alla kontaktmöjligheter vid Inges bild här intill!

Du kan kontakta vem du vill bland styrelsens medlemmar – adresser här intill. Välkommen att höra av dig!

POSTADRESS:

Hela Sverige ska leva/
Länsbygderådet i Västmanland
c/o Regina Da Ré
Svedvi-Berga 11
734 92 Hallstahammar

Länsbygderådets styrelse 2018

Ordförande
HELEN FAHLIN
Korsbacksvägen 17
737 91 Fagersta
070-576 49 60
helen.fahlin@helasverige.se

Kassör
NILS-GUNNAR NILSSON
Rikshusvägen 1 A
722 33 Västerås
021-604 58, 073-638 10 78
nigun44@gmail.com

Sekreterare
REGINA DA RÉ
Svedvi-Berga 11
734 92 Hallstahammar
073-734 12 94
gina-julla@live.se

U-Svängen
INGE LARSSON
Kvarnängsvägen 10
730 61 Virsbo
070-665 45 43
virsboinge@telia.com

ANN-MARIE KARLBERG
Barkarövägen 14
736 93 Kungsör
072-510 45 25
ann-marie.karlberg@hotmail.com

MARLENE CARLSSON
Solvretsvägen 4 A
739 30 Skinnskatteberg
073-665 20 80
balibuddha@hotmail.com

ANSVARIG UTGIVARE AV U-SVÄNGEN: Länsbygderådets ordförande Helen Fahlin.

Skickas till länets ca 110 lokala utvecklingsgrupper, kommunala tjänstemän, turistbyråer, organisationer som Coompanion, LRF, ALMI med flera samt myndigheter som Länsstyrelsen och Landstinget.